

BUITENWERELD, BINNENZEE

Van Auke Hulst verscheen eveneens bij AmbolAnthos *uitgevers*

Kinderen van het Ruige Land

AUKE HULST

BUITENWERELD, BINNENZEE

De reis als verhaal, het verhaal als reis

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 414 2621 5

© 2014 Auke Hulst

Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam

Omslagillustratie © Todd Antony / Gallery Stock /

Galleries / Corbis / Hollandse Hoogte

Foto auteur © Tom van der Leij

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

*Let us wander where we will,
Something kindred greets us still.*

– Robert Louis Stevenson,
'Swallows Travel To and Fro'

INHOUD

Woord vooraf	9
We kiezen waarvan we houden	13
Apostel van Jack, Arthur, John en Paul	16
Four States of Nostalgia	26
Roly-poly	37
Rimbauds laatste liefde	40
De laatste 'Murmansk Run'	49
Een nachtje Candacraig	61
Lost in Tokyo	73
Insomnia	87
28 IF, NW 8	90
Vorbij de Schwarzschildstraat	102
Dreamland	111
Zoeken naar Haruki M.	123
Vier vierkante meter geluk	148
Verantwoording	151

WOORD VOORAF

De wereld is een boek, wist Augustinus van Hippo al, en wie niet reist heeft slechts een pagina gelezen. Ik zou tegelijk het omgekeerde willen beweren: boeken omvatten de wereld, en wie niet leest heeft maar weinig plekken bezocht. Enkel het een of het ander doen is half werk.

9

De afgelopen jaren trok ik, in opdracht of op eigen initiatief, naar menige uithoek van de wereld. Vakantie vieren was er niet bij – ik reisde met de blik van de schrijver. Vaak kwam ik terug met traditionele reisartikelen, over de *sertão* van Brazilië, het herboren Rwanda of de afgelegen Faröer Eilanden, maar de reizen en verhalen die me het meest zijn bijgebleven, maakte ik omwille van boeken, films of muziek: een huwelijk van fascinaties. Het Gouden Paviljoen in Kyoto is voor mij in de eerste plaats een object uit de gelijknamige roman van Yukio Mishima, en in Canaima, Venezuela, was de gedachte aan Arthur Conan Doyles *The Lost World* (1912) nooit ver weg.* Eén specifieke reis, van New York naar San Francisco, baarde het reisboek *De eenzame snelweg. In het spoor van*

* Het natuurgebied, tevens de locatie van 's werelds hoogste waterval, is in *The Lost World* een plateau waar nog altijd dinosaurïers leven. Niet dat de schrijver Canaima had bezocht – hij liet zich inspireren door verhalen van vrienden in de Royal Geographical Society.

Jack Kerouac, dat ik in 2007 maakte met tekenaar Raoul Deleo.

De uitgave die u nu in handen heeft, beweegt zich op het snijvlak van reizen, literatuur, kunst, muziek en filosofie. Twee landen die mijn bijzondere interesse hebben, komen relatief vaak voor: Amerika en Japan. Maar we bezoeken ook een oud hotel uit de tijd dat George Orwell in Birma was gestationeerd, en Harar, Ethiopië, waar Arthur Rimbaud zijn laatste maar nog jonge jaren sleet als koffie- en wapenhandelaar. Het boek bevat bovendien drie korte verhalen, waarvan er twee verschenen in het helaas ter ziele gegane tijdschrift *Rails*. Hoewel fictie zijn ze deels gebaseerd op eigen ervaringen, waaronder een verhoor door de Russische geheime dienst. (Tip: maak in Moermansk, waar de Russische nucleaire onderzeevloot ligt, geen foto's van 'militair significante objecten'.)

10

Tegelijk gaat dit boek over mezelf. Wat haal ik uit reizen, en waarom?

Dat ik zou gaan reizen, stond min of meer al vast toen ik als kind de atlas verslond. De wereld ontdekken past bij mijn fysieke onrust, en bij een aangeboren 'lust van de geest', zoals Thomas Hobbes nieuwsgierigheid typeerde. Toch ben ik pas relatief laat op weg gegaan. Niet omdat ik niet wilde, maar omdat ik niet durfde.

Omstandigheden kunnen je angstig maken, en de jeugd die ik in *Kinderen van het Ruige Land* beschrijf, had dat effect. In jaren dat voor jonge mensen de wijde wereld lonkt, verschanste ik me in eigen hoofd en huis. Ik ging de deur wel uit, maar mijn actieradius beperkte zich tot supermarkt, bioscoop, boekhandel en poolcafé. Een paar keer per jaar kwam ik op Ameland, en soms nam ik met tegenzin de trein vanuit Groningen naar het verre Amsterdam. Ik vreesde te desintegreren als ik niet gestut werd door een omgeving die ik zelf had ingericht en onder controle had. (Niet dat ik er in die termen over nadacht.) Eenmaal, in een poging tot verzet, waagde ik

me aan de nachttrein naar Salzburg. Mijn online geboekte en betaalde hotel bleek, hoe typisch, gevestigd in een voormalige gevangenis: betonnen vloeren, kledingkasten van staal, raampjes met tralies ervoor. Het sanitair verkeerde zo te horen in doodsnood. Het was alsof de geest van Thomas Bernhard over me vaardig werd – een plotse hekel aan mezelf, een plotse hekel aan Oostenrijk. Op het station ruilde ik mijn ticket om voor een eerdere afvaart.

In 2006, het jaar dat mijn debuutroman verscheen, brak er iets. Ik had de kaap van de dertig gerond,* ik had de ziekte van Pfeiffer onder de leden, ik was voor de zoveelste keer verlaten door mijn Grote Liefde, en een belangrijke opdrachtgever had afscheid van me genomen omdat, eerlijk is eerlijk, er geen land met me te bezeilen viel. Al een paar jaar was ik me bewust van de noodzaak tot verandering, maar nu raakte het proces in een stroomversnelling. Juist op dat moment wist mijn broer, journalist Hans Hulst, me over te halen mee te gaan naar Birma, indertijd een vrijwel van de buitenwereld afgesloten militaire dictatuur. Ik stemde in uit fatalisme, maar de ervaring zou me de ogen openen.

Volgens E.E. Cummings moeten we eerst in onszelf geloven voor we nieuwsgierigheid, verwondering of spontane verrukking kunnen riskeren. Dat geloof had ik als kind, maar ik raakte het kwijt, om het pas veel later weer terug te vinden. Dit boek is daarmee ook het resultaat van een reis waaraan lange tijd geen voermiddel te pas is gekomen.

Auke Hulst
Amsterdam, 2014

* F. Scott Fitzgerald: 'Thirty – the promise of a decade of loneliness, a thinning list of single men to know, a thinning briefcase of enthusiasm, thinning hair.'

WE KIEZEN WAAR WE VAN HOUDEN

San Francisco, VS, 2007-2008

Buiten het sushirestaurant stond een zwerver ons op te wachten. Hij had ogen van toermalijn, een baard van staalwol en een drumstok in zijn hand. Een opgefokt figuur, aan de amfetaminen, dat zag je zo. Hij knielde en begon een vormloos ritme te tikken op de stoeptegels. We hielden in, zoals je soms doet wanneer je van je à propos bent. *'Now pay,'* beet hij ons toe. *'I fucking performed.'* Hij stak een geblakerde hand uit.

13

Inmiddels begrepen we dat we hadden moeten doorlopen. Dat deden we, maar de zwerver bleef als een horzel om ons heen zoe-men. Voor de ingang van het hotel haalde hij zijn hand open aan het asfalt – bloed gutste uit zijn knokkels. Hij riep dat hij aids had en zwaaide dreigend met zijn vuist. Met onze blikken zochten we hulp bij een in livrei gestoken portier. De portier bleef strak voor zich uit kijken.

Wanneer mensen vragen naar mijn favoriete stad zeg ik steevast San Francisco, terwijl er genoeg redenen zijn om dat niet te zeggen. Ik zou het zelfs hebben gezegd als ik er nooit geweest was. We kiezen waar we van houden, en valt wat we verkozen hebben tegen, dan maken we onszelf wijs dat ook het lelijke mooi is. Het maakt weinig verschil of het een stad, een boek of een vrouw betreft: je ziet wat je je hebt *voorgenomen* te zien.

Mijn San Francisco begon met een droom gevoed door films en

boeken. Die geconstrueerde stad had kuitenbijters van hellingen; een bijna viscosse mist kwam over zee binnen drijven; de zon glinsterde in de baai. De tijd van Kerouac en Ginsberg, hogepriesters van de Beat, was misschien voorbij, maar hun geest huisde nog in de straten, in de bars van North Beach, in het boekendoolhof van de City Lights Bookstore. Aan 3119 Fillmore had Ginsberg met oplopend enthousiasme verhaald over *'angel-headed hipsters burning for the ancient heavenly connection to the starry dynamo in the machinery of night'*, woorden uit een gedicht dat met grof geweld de deuren van conservatief Amerika in zou trappen. Dat deel van de droom was gedraaid in zwart-wit. In de Castro en Haight-Ashbury, de wijken van de homo's en de hippies, barstte alles open in levenslustige kleuren; in Chinatown hingen de kruitdampen van duizendklappers. Rijen dik wurmden Aziaten zich door nauwe, steile straatjes met aan weerszijden restaurants en haarsalons.

En zo bleek het ook te zijn. Soort van...

De eerste keer dat ik in San Francisco arriveerde, was na een lange autorit dwars over het continent. Met mijn reisgenoten trok ik een fles champagne open op een heuvel die uitkeek op de Golden Gate Bridge en Alcatraz, vermoeidheid en geluk in onze ogen. Nog high van de grote weg daalden we af naar de stad – we probeerden kortingen te bedingen bij hotels en aten vissoep bij Tarrantino's. Een klein jaar later keerde ik terug in het gezelschap van een geliefde. Het was oudejaarsavond. We maakten vreselijk ruzie, vreeën verbeteren, propten ons vol in een all-you-can-eat-restaurant en kusten elkaar klokslag twaalf op Union Square. Die kus was net zo echt als de strijd die voorafging en zou volgen. Bij vertrek stalen we een teddybeer die we behandelden als het kind dat we nooit zouden krijgen. *I Left My Heart in San Francisco* stond er op zijn borst gestikt.

Vele voetstappen verder weet ik dat San Francisco een stuk groezeliger is dan ik me oorspronkelijk had voorgesteld. Al die voormalige bloemenkinderen die te lang zijn blijven hangen, bedelend voor drugs en hondenvoer – hun zomer van liefde baarde een winter van misnoegen. Al die afbladderende en dichtgetimmerde gebouwen. De conducteur van de kabeltram blaft als je niet snel genoeg gaat zitten; ten zuiden van Market Street versnel je 's avonds onwillekeurig je pas, spiedend naar het bewegen van schaduwen.

15

Ik herinner me dat ik vanuit mijn hotelkamer heb gekeken hoe lang de zwerver met de drumstok op de uitkijk zou blijven staan. Hij had een reep van zijn shirt gescheurd en om zijn verweerde hand gewikkeld – nu roffelde hij obstinaat op de motorkap van een SUV. Al snel kreeg hij nieuwe slachtoffers in het oog. Hij verdween – het was alsof ik het me allemaal maar had ingebeeld.

De werkelijkheid zal de droom nooit helemaal verdringen. De werkelijkheid absorbeert de droom, de droom de werkelijkheid. Ik heb door de scheuren van het filmdecor gekeken, en toch zal ik uit alle macht dat filmdecor in mijn hoofd overeind proberen te houden. Ik wil die droom.

APOSTEL VAN JACK, ARTHUR,
JOHN EN PAUL

Lowell, Massachusetts, VS, 2013

16 Ik was op de verkeerde begraafplaats beland. Lowell, Massachusetts heeft er meerdere, en twee van de grootsten liggen pal naast elkaar. Hier ergens zou hij moeten liggen: Jack Kerouac, de schrijver die van literatuur jazzimprovisatie maakte. Maar waar? Ik had geen rekening gehouden met een uitgestrekt woud van steen, en had verwacht dat er bordjes zouden zijn, of dat Jack zich simpelweg aan me zou openbaren. De weinige bezoekers van St. Patrick's Cemetery reden per auto bij een overledene naar keuze voor, en wanneer ik ze probeerde aan te houden om de weg te vragen, gaven ze extra gas. Het was een zonnige herfstdag – het gebladerte lichtte op in vurige tinten die eerder warmte dan kou suggereerden, eerder leven dan dood.

Schuin tegenover de begraafplaats, aan Gorham Road, zat een slijterij. Daar haalden literaire pelgrims ongetwijfeld de drank die ze aan Kerouac offerden of in zijn bijzijn soldaat maakten, een ritueel waarover ik gelezen had.* Achter de counter stond een

* Ik heb dubbele gevoelens bij dat ritueel. Het deel uit Kerouacs leven dat gevierd wordt – reislustige jaren die in het collectieve bewustzijn spetteren als Romeinse kaarsen – was gedrenkt in drank. Maar de drank is ook wat hem beetje bij beetje vermoordde; zijn lichaam, zijn geest, de schrijver in hem. Ik arresteer u wegens verval, zei een agent hem ooit. De drank knaagde van binnenuit gaten in Jacks weke voertuig.

Koreaan in Amerikaans uniform: spijkerbroek, slobberig T-shirt, baseballcap van de Red Sox op. Ik stapte binnen en begon over Kerouac. De Koreaan zei, met topzwaar accent: 'Kewack? Geen Kewack. Aanbieding? Johnny Wock. \$ 15,99.'

'Op zoek gaan naar iemands graf,' schrijft Valeria Luiselli in *Valse papieren*, 'heeft veel weg van het ontmoeten van een onbekende in een café. [...] Van een afstand kan elke persoon diegene zijn die op ons wacht; elke grafsteen het graf dat we zoeken. Om de juiste persoon te vinden moeten we ons onder de mensen, tussen de mausolea begeven, en geduldig wachten tot de ontmoeting daadwerkelijk plaatsvindt. [...] Het is zaak zorgvuldig de kneuzingen in het marmer na te lopen; om het gezicht van de onbekende te herkennen moeten we de voorstellingen van het verwachte profiel vergelijken met de variatie aan neuzen, baarden en voorhoofden die we tegenkomen; we zullen de blikken van de onbekenden moeten lezen zoals we een grafschrift lezen, tot we het juiste opschrift tegenkomen, het in steen uitgehouwen "ja, ik ben het" van de dode die op ons ligt te wachten.'

17

Ik bezoek graven, maar niet alleen graven. Ik bezoek geboortehuisen. Ik loop op blote voeten over het zebrapad van Abbey Road, rij door regenachtig Liverpool en schiet vol op een veld achter een kerk, waar de tiener Paul McCartney voor het eerst het skifflebandje van de tiener John Lennon zag. Ik struin in Andalusië door de dorpjes die Sergio Leone liet bouwen voor zijn klassiek geworden spaghettiwesterns; ik wandel rond Walden Pond en probeer me voor te stellen hoe Thoreau het bos zijn thuis maakte, een plek om te *zijn*, in de meest fysieke zin, en om na te denken. 'Omdat ik,' zoals hij schreef, 'nadrukkelijker wilde leven, en louter de essentiële feiten van het bestaan in de ogen wilde kijken, om te zien wat

het me te leren had en ik niet, wanneer de dag komt dat ik sterven zal, hoef te ontdekken dat ik eigenlijk niet geleefd heb.'

Wat doe ik op al die plekken? Het is meer dan het eren van de doden (McCartney leeft), en het ontstijgt, zo maak ik mezelf wijs, toerisme, de platste vorm van reizen. Zijn het seculiere pelgrimstochten die een diepe behoefte bevredigen? En zo ja, waarin verschillen mijn pelgrimstochten dan van de religieuze? Of verschillen ze minder van elkaar dan zowel atheïst als gelovige zou willen?

18

De Australische schrijver Morris West omschreef de mens ooit als een wezen dat door twee werelden wandelt en op de wanden van zijn grot de wonderen en nachtmerries van zijn spirituele pelgrimages vastlegt. Wandelen, lopen, bewegen (rijden mag ook, graag zelfs, als het maar ver is), grenzen oversteken, zowel fysiek als mentaal, het heeft er allemaal iets mee te maken. Veel mensen mediteren om een bepaalde contemplatieve, emotionele of zelfs transcendente staat te bereiken, maar daar ben ik te ongedurig voor. Zet me vijf minuten op een stoel en de onrust verspreidt zich van mijn brein naar mijn hart naar mijn benen. Hup, verder maar weer. Ik kan beter denken (voelen?) als ik iets doe. Ik denk met mijn handen (schrijven) en ik denk met mijn benen (reizen). Er bestaat, zoals Robert Macfarlane opmerkt in *The Old Ways*, een krachtig verband tussen lopen en verbeelding. De indrukken en vermoedenissen onderweg maken het gekweekte pantser week, het membraan van de geest permeabel. Om vanbinnen in beweging te komen, moet ook de buitenkant bewegen.

Maar bewegen op zich is niet genoeg. Een pelgrimstocht vergt een specifiek einddoel, zoals de Hadj een einddoel heeft in Mekka, en de Camino in Santiago de Compostela. Volgens conservatieve schattingen van The Alliance of Religions and Conservation gaan jaarlijks zo'n tweehonderd miljoen mensen op pelgrimstocht naar

Lourdes, Onze-Lieve-Vrouw van Guadalupe, de Klaagmuur, Mekka, Karbala, Tirupati en nog tientallen plekken die grote betekenis hebben binnen wereldreligies. Vele miljoenen meer gaan naar plekken die losstaan van een officiële leer of een hogere macht.

Zo'n tocht begint met een jarenlange periode van conditionering en voorbereiding: lezen, luisteren, routes uitstippelen, doordesemd raken. Daarna volgt een reis die bij voorkeur gepaard gaat met tegenslagen, een basisvoorwaarde voor het soort moeizame overwinningen dat emotionele overgave mogelijk maakt.* Het is een bezigheid die van paradoxen aan elkaar hangt. Ik herinner me reisschrijver Colin Thubron, die de Kora volbracht, een voettocht rond de voor hindoes en boeddhisten heilige berg Kailash, een nooit-beklommen berg waar sommigen letterlijk omheen kruipen om elke meter grond te kunnen raken. In *To a Mountain in Tibet* schrijft hij – terughoudend – over de dood van zijn ouders en zijn zus, en suggereert dat hun overlijden reden was om op pelgrimstocht te gaan. 'Wat blijft is het verlangen dat dingen anders zijn dan ze zijn. Dus kies je een betekenisvolle plek op het oppervlak van de Aarde, de bestemming voor een seculiere pelgrimage. Je gaat op reis (dat is mijn vak, tenslotte), lopend naar een plek voorbij je eigen geschiedenis.' Inderdaad, maar het is ook het exact omgekeerde. Niet oplossen en ontkomen aan jezelf en de historie, maar juist je identiteit versterken, dieper in jezelf graven, jezelf beter leren kennen, het internaliseren van historie.** In rituelen be-

* David Moreton schreef in zijn handboek voor de pelgrimstocht rond het Japanse eiland Shikoku dat je tegenslagen moet opvatten als deel van je ascetische training, en dat ze in die zin een zegen zijn, een vorm van voorspoed zelfs.

** Momenten die in het hoofd simultaan bestaan en een kruisbestuiving aangaan: op mijn kinderkamer *The White Album* van mijn moeder grijs draaien, en over het hek uren bij Cavendish Avenue 7, waar McCartney decennia eerder in het open raam zat en 'Blackbird' speelde voor ademloze fans.

stendig je dat het werk van dié schrijver, dié band, de leer van dié god of dié profeet bepalend is voor wie je bent. Zo vind je een belangrijk deel van jezelf buiten jezelf.

20 Lowell – fabrieksstad, textielstad, arbeidersstad – verkeert feitelijk al sinds de Grote Depressie in malaise, met slechts kleine oplevingen dankzij de oorlogseconomie of een verdwaalde oosterse zakenman. Maar Lowell is waar Kerouac, kind van Frans-Canadese arbeidsmigranten, opgroeide, gevormd werd en uiteindelijk terugkeerde.

Verderop, nog steeds langs Gorham Road, vond ik het gietijzeren toegangshek van Edson, een begraafplaats die georganiseerd bleek volgens een heus stratenplan. Woonden Jacks stoffelijke resten aan Washington en 5th? Aan 3rd en Lincoln? Mijn *State by State Guide to the Beat Generation* gaf geen uitsluitsel, maar een 'grid' bood de mogelijkheid methodisch, blok voor blok, graven af te vinken. Kerouac moest onder een platte, kleine steen liggen, verscholen tussen, en mogelijk onder, de herfstbladeren. Ik wist dat ik mijn aandacht moest richten op het ernaast gelegen familiegraf van de familie Sampas, waarin ook een in de oorlog gesneuvelde jeugdviend van Jack is bijgezet. Dat grafmonument zou fier overeind staan, en dus makkelijker herkenbaar moeten zijn. En inderdaad, dankzij de familie Sampas wist ik een uur later het graf te lokaliseren.

Het was alsof ik een oude geliefde tegen het lijf liep, bijna bij toeval. Mijn hart sloeg een slag over, er was een moment van herkenning, en al weet ik niet waarom, schrik. Ik kwam aarzelend dichterbij en ging zitten aan Jacks voeten en botten.

Bij leven was Kerouac steeds kleiner geworden; zijn *stream of consciousness* opgedroogd, boog hij voor een kleinerende god.